

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย ซึ่งในการปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษารวมกัน ที่จะต้องมีความจริงจัง และร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นหน่วยงานหรือองค์กรทางการศึกษาจะต้องนำหลักการ และนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติเพื่อสนองรับกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยในขณะนี้ สถานศึกษาจะต้องมีผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งถือว่าผู้บริหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด เปรียบเสมือนหลักชัยของหน่วยงาน เป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินการของหน่วยงานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน (บัญญัติ อึ้งสกุล, 2545, หน้า 22)

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงมีความสามารถในการบริหาร โดยการปรับระบบการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ผู้นำในสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลที่จะบริหารสถานศึกษาของตน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย นั้นย่อมหมายถึงผู้บริหารจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ หรือแสดงพฤติกรรมในการบริหารวิชาการ เป็นผู้นำด้วยการจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันทำงานอย่างมีความสุข ผู้บริหารจะต้องแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้นำวิชาการในสถานศึกษาให้เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ แก่ผู้ร่วมงาน ประพฤติตนเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเป็นธรรม ในการบริหารงาน อันจะส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของบุคลากร ทำให้ทุ่มเทในการทำงาน ผู้นำต้องสร้างความผูกพันรักใคร่ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรักและความศรัทธาในตัวผู้นำ และพร้อมที่จะร่วมมือกันทำงานให้หน่วยงาน หรือองค์กรของตนประสบความสำเร็จ เพราะการแสดงพฤติกรรมผู้นำด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมมีผลกระทบต่อการบริหารงานในหน่วยงาน (ปรีชา รอดปรีชา, 2540, บทคัดย่อ)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้บังคับบัญชาและครูในฐานะผู้ร่วมงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และกล่าวได้ว่าผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่สนองนโยบาย โดยการควบคุมกำกับ ติดตาม และดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนภายในโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ ครู – อาจารย์ปฏิบัติงานเต็มความรู้ความสามารถและทำงานได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้ว จะต้องมีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะเกี่ยวกับมนุษย์ มีลักษณะเป็นผู้นำรู้จักใช้เทคนิคในการปฏิบัติได้เหมาะสมกับงาน บุคคลเวลาและสถานที่

นอกจากความสามารถของผู้บริหารแล้ว ครู - อาจารย์ในโรงเรียน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544, หน้า 5 – 7) ดังพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตอนหนึ่งว่า “หน้าที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นหน้าที่ปลูกฝังความรู้ ความคิด และจิตใจเยาวชน ผู้เป็นครูจึงจัดว่าได้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการสร้างสรรค์ บ้านศาล อนาคต ของชาติบ้านเมือง” แต่เมื่อพิจารณาบทบาทและหน้าที่ของครูในปัจจุบัน พบว่า นอกจากครูมี หน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการความสนใจและความ ถนัดของผู้เรียนแล้ว ครูยังมีภาระงานมากเกินไป นอกจากภาระงานสอนแล้วยังต้องทำงาน ธุรการของสถานศึกษา รวมทั้งภาระงานอื่นๆ ที่หน่วยงานต่างๆ ร้องขอสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบ โดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากรายงานผลการศึกษา โดยสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษามีเพียงร้อยละ 30 ผ่านเกณฑ์การพัฒนาด้านสติปัญญา นักเรียนระดับมัธยมศึกษามีผลการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำ อีกทั้งการเรียน ในวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษยังไม่ดีพออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เทพพนม เมืองแมน, และ สวิง สุวรรณ, 2540, หน้า 280) สถานศึกษาบางแห่ง คณะครูมีความสุขและพอใจที่จะทำงาน แต่ บางแห่งจะมีความพอใจในการทำงานที่ต่างกันออกไป ทั้งนี้เป็นผลมาจากการแสดงพฤติกรรม ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ซึ่งพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสามารถสะท้อน ได้จากครูผู้ปฏิบัติการสอน ดังนั้นความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการย่อมมี ความสำคัญที่จะทำให้ครูเกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน ให้ประสบความสำเร็จ หรือมีความเฉื่อย ชาติอ่แท้ในการทำงาน ธร สุนทรายุทธ (ม.ป.ป., หน้า 261) ได้กล่าวถึง การแสดงพฤติกรรม ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารจะทำให้เกิดลักษณะการควบคุมบังคับบัญชาเข้มงวด จะ ส่งผลให้เกิดอัตราการลาออกและย้ายสถานที่สอนของครูเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความพอใจ ของครูในการทำงานที่ไม่ดีและไม่พึงปรารถนา คณะครูเกิดความคับข้องใจและไม่มีความสุขในการ ทำงานจึงต้องเปลี่ยนงานใหม่

จากการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวแสดงว่า ผู้บริหารจะต้องปรับเปลี่ยน ปรับปรุง และ พัฒนาพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีความพึง พอใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู เพราะครูผู้สอน เป็นปัจจัยที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายได้หาก ครูผู้สอนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานดังที่ สูดาวัลย์ โสตะจินดา (2536, หน้า 2) ได้แสดง ทศณะว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในการปฏิบัติงานปัจจัยหนึ่ง คือ ความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงาน เนื่องจากความพึงพอใจในงานเป็นตัวการให้เกิดความเพิ่มขวัญ กำลังใจในการ ทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิต นอกจากนั้นประสิทธิภาพขององค์การอาจพิจารณาจาก ความพึงพอใจในงานของสมาชิกในหน่วยงานนั้น และ โดยทั่วไปความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะบางครั้งเนื่องจากสาเหตุเดียว แต่

บางครั้งพบว่ามียุติภัยหลายอย่างผสมผสานกันซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพ ของหน่วยงาน (วรินทร์ กาญจนระวีกุล, 2541, หน้า 31)

ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานในสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสมัครใจตั้งใจ มีความอดสาหะอยู่ในระเบียบวินัยและมีความสุขในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำแนวทางเพื่อสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในหน่วยงาน เนื่องจากความพึงพอใจในงานเป็นหัวใจของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาในเชิงบวก (วรินทร์ กาญจนระวีกุล, 2541, หน้า 1) และมีความมุ่งมั่นที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ มีความกระตือรือร้นทำกิจกรรมนั้นๆ อย่างทุ่มเทเต็มกำลังความสามารถ ฯลฯ ขณะเดียวกันหากมนุษย์ไม่มีความพึงพอใจในงานจะทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ ในเชิงลบ ไม่ตั้งใจหรือไม่เอาใจใส่กับกิจกรรมนั้นๆ ในการศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดด้านความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของฮอลลิงเจอร์, และเมอร์ฟี (Hallinger, & Murphy, 1985, p.15) ซึ่งประกอบด้วยความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. การกำหนดภารกิจของสถานศึกษา 2. การจัดการด้านการเรียนการสอน และ 3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้ทราบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการที่แตกต่างกัน จะทำให้ความพึงพอใจในงานของครูสายปฏิบัติการสอนแตกต่างกันอย่างไร ผลของการวิจัยคาดว่าจะมีประโยชน์เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อเสริมสร้างสนับสนุน หรือปรับปรุงในการบริหารงานอย่างเหมาะสมต่อไป อันจะส่งผลต่อความพึงพอใจของครูให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และจำนวนครูที่ทำการสอนในสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการการวิจัยจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของตนเองให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่พบเห็นทั่วไป ซึ่งจะทำให้ครูมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วยความพึงพอใจ

นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลไปใช้วางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้จำกัดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ตามแนวคิดของฮอลลิงเจอร์, และเมอร์ฟี (Hallinger, & Murphy, 1985, p. 15) ซึ่งมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน และ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูสายปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,289 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2, 2549, หน้า 1 – 16)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูสายปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 สุ่มตัวอย่าง จากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (สุวริย์ ศิริโกลาภิรมย์, 2546, หน้า 445) ได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมอย่างน้อย 348 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables)

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูในโรงเรียนที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน จำนวนครูในการทำการสอนในสถานศึกษาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

3.1.2 อายุ

- 1) 20 – 30 ปี
- 2) 31 – 40 ปี
- 3) 41 – 50 ปี
- 4) 51 ปีขึ้นไป

3.1.3 ระดับการศึกษา

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2) ปริญญาตรี
- 3) สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.4 ประสบการณ์การทำงาน

- 1) ต่ำกว่า 6 ปี
- 2) 6 – 12 ปี
- 3) 13 – 18 ปี
- 4) 19 – 24 ปี
- 5) 25 ปีขึ้นไป

3.1.5 จำนวนครูที่ทำการสอนในสถานศึกษา

- 1) น้อยกว่า 20 คน
- 2) 20 – 30 คน
- 3) 31 – 40 คน
- 4) 41 คนขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม (dependent variables)

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา

3.2.2 ด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน

3.2.3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา ใน

การเป็นผู้นำครูผู้สอนที่จะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง การปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ และพร้อมที่จะส่งเสริมงานด้านวิชาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและชุมชน ประกอบด้วย พฤติกรรมใน 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย นโยบาย จุดประสงค์ ขอบเขต ความรับผิดชอบ ในหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน หมายถึง หน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาในการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และได้การส่งเสริม จากผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การควบคุมการใช้เวลาในการสอน การเอาใจใส่ดูแลครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ การจัดให้มีส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549

ครู หมายถึง ครูสายปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2549

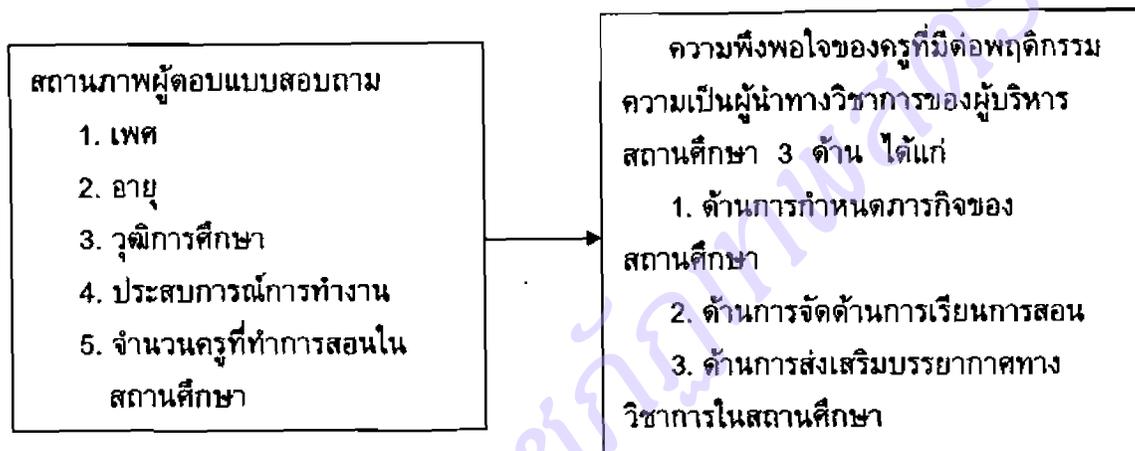
ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจและเต็มใจปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขกับงานที่ทำ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ตามแนวคิดของฮอลลิงเจอร์, และเมอร์ฟี (Hallinger, & Murphy, 1985, p. 15) ซึ่งมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน และ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา ดังแสดงในภาพ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ความพึงพอใจของครูที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และจำนวนครูที่ทำการสอนในสถานศึกษา